

Kindermishandeling

door Ivo Mijland

Als vader van twee kinderen merk ik dagelijks hoe ingewikkeld het opvoeden van kinderen is. Gedurende de dag vragen ze veel zorg en aandacht, proberen ze dingen uit, overschrijden daarbij grenzen, vechten om aandacht om de dag uiteindelijk met een welgemeende knuffel en nachtzoen te beëindigen. Dat noemen ze groter worden. Ouders die lekker in hun vel zitten hebben ogenschijnlijk weinig moeite met dat groter worden. Maar wat gebeurt er met je als je een vervelende situatie te verwerken hebt? Een situatie die je balans verstoort en alle energie vraagt? Lukt het je dan ook om gebalanceerd en ontspannen de moeilijkste opdracht in je leven – je kinderen in veiligheid en vertrouwen groot te laten worden – zonder problemen te verwezenlijken?

en school

kan een intergenerationeel probleem worden. Hoe graag ouders met een verleden waarin mishandeling een rol speelt ook proberen het anders te doen, als het verleden niet op de juiste manier verwerkt is, lukt ze dit vaak niet. De rekening wordt in dat geval aan de nieuwe generatie gepresenteerd door het niet verwerkte onrecht (eigen kindermishandeling) om te zetten in destructief recht (eigen kinderen mishandelen). Gelukkig lukt het bij twee van de drie ouders die in hun jeugd mishandeld zijn, om de roulerende rekening 'kwijt te schelden'. Zij zoeken naar een constructieve manier om met hun eigen onrecht te leren omgaan.

Onzichtbaar?

Kinderen die mishandeld worden, zullen zelden zelf direct om hulp vragen. Daar zijn meerdere redenen voor. Allereerst zijn ze bang voor de gevolgen van het melden. Kinderen willen namelijk ontzettend graag dat het stopt, maar vrezen voor de consequenties voor de dader(s) of voor zichzelf als ze de ellende op straat gooien. Ze zijn soms zelfs bereid zichzelf of anderen te beschadigen om de mishandelende ouders te beschermen. Kinderen krijgen bijvoorbeeld anorexia, gaan zich

*Ga niet aanklagen
of redden, maar
biedt
alleen hulp*

Kindermishandeling ontstaat waar ouders behandeling of ondersteuning nodig hebben. Het heeft vaak niks – zoals wel eens gesteld wordt – te maken met gebrek aan liefde voor de kinderen. Eerder is er bij ouder(s) sprake van gebrek aan liefde voor zichzelf. Ouders die hun kind mishandelen doen dit vaak uit onmacht, zijn soms de controle over zichzelf kwijt door hun eigen problemen of hebben geen inzicht in de behoeften van kinderen.

Kindermishandeling komt vaker voor bij ouders die persoonlijk meer te verwerken krijgen. Factoren die een rol kunnen spelen zijn bijvoorbeeld relatieproblemen, psychische problemen van ouders, zwakbegaafdheid of verslaving. Ook ouders die zelf een geschiedenis hebben waarin ze mishandeld zijn, lopen groter risico om hun eigen kinderen te mishandelen. Contextueel gezien spreken we van de roulerende rekening. Mishandeling

zelf automutileren of verhalen hun eigen schade op onschuldige derden. Daarmee richten ze de aandacht op zichzelf. Dat heeft alles te maken met loyaliteit aan ouders. Ze staan voor hun gevoel in de schuld bij hun ouders, zelfs als ouders tot destructief gedrag overgaan. Opvallend is dat de kinderen, vanuit hun loyaliteit, zeer vergevingsgezind zijn. In hun ogen wisten ouders niet beter en konden ze niet anders. Er is sprake van een dui-

delijk verschil tussen horizontale en verticale loyaliteit. De loyaliteit aan degene die ze het leven schonk is bijna grenzeloos. Is er een dader waar de verticale band ontbreekt (stiefvader, (stief)broer), leiding bij een jeugdvereniging) is men zichtbaar minder mild voor de dader.

“Je praat niet over dingen die in huis gebeuren”

Een andere reden waarom kinderen niet te koop lopen met hun eigen elende, is dat ze zich schamen voor hun vader of moeder. Hoe reageert de omgeving op een vader die door dronkenschap uit de band vliegt of op een moeder die zelf een psychiatrische patiënt is? Ook de gevolgen voor het gezin in het algemeen zijn voor kinderen, zeker voor kinderen die nog niet in de puberteit zitten, moeilijk in te schatten. Ze vrezen dat na een melding het gezinsleven – hoe slecht dat ook is – definitief verloren gaat. En hoe gek het ook klinkt, dat gezin is juist het laatste stukje zekerheid voor het kind. Vanuit hun loyaliteit zien kinderen tussen de mishandelingen door namelijk nog wel degelijk de fijne dingen in het gezin. Op het moment dat de dader zelf goed in zijn vel zit, is hij vaak in staat om tijdelijk liefde en genegenheid te geven. Die liefde geeft het slachtoffer – tegen beter weten in – hoop op betere tijden.

Tot slot is een kind dat nog niet aan het puberen is, niet in staat om de ‘fout’ van seksueel misbruik te zien. Ze denken dat het erbij hoort, dat het gewoon is en dat het – hoe erg ze het ook vinden – hoort bij het geven en ontvangen in de opvoeding. Schuldgevoelens spelen kinderen ook parten. Vaak vinden kinderen dat ze het er zelf naar gemaakt hebben en zijn ze bang voor nog meer ‘schuldeisers’ als ze hun problemen openbaar maken.

Kindermishandeling zichtbaar maken
Kinderen die mishandeld worden, doen doorgaans dus hun uiterste best dit onrecht verborgen te houden. Toch zijn er onbewust wel veel signa-

len die op school waarneembaar zijn. Die signalen zijn geen garantie dat er mishandeld wordt, maar moeten door mentoren en leerlingbegeleiders wel serieus genomen worden. Als uit de onderstaande lijst meerdere dingen van toepassing zijn die je ook gedurende een langere periode waarneemt, moet je je in ieder geval verder verdiepen in de achterliggende oorzaken. Wees extra alert op plotselinge gedragsveranderingen. Een kind dat ineens heel stil of juist heel agressief reageert op school baart meer zorgen dan een kind dat altijd al stil en verlegen is.

Signalen die kinderen afgeven:

- regelmatig ziek thuis blijven;
- onduidelijke lichamelijke klachten;
- stinken en/of onverzorgde kleding dragen;
- niet meedoen aan de gymles;
- stil, teruggetrokken en lusteloos zijn;
- in zichzelf gekeerd zijn of juist agressief gedrag vertonen;
- nauwelijks vrienden hebben;
- tijdens pauzes vaak alleen zitten;
- zich in het bijzijn van ouders opvallend anders gedragen;
- panisch reageren bij lichamelijke aanraking;
- destructief gedrag vertonen (alcoholmisbruik, automutilatie, anorexia, criminaliteit etc.);
- verslechterde schoolprestaties;
- lang op school blijven hangen;
- van huis weglopen, zonder de reden te willen noemen;
- na de les blijven hangen in het lokaal;
- verstoorde ontwikkeling en zich ouder of jonger voordoen dan de werkelijke leeftijd;
- ongewoon seksuele interesse vertonen en veel experimenteren op seksueel gebied, ook met veel oudere volwassenen.

Kindermishandeling begeleiden

Als je meerdere signalen gedurende een langere periode waarneemt, is het zaak om verder te onderzoeken wat er aan de hand is. Soms is een en-

kel signaal voldoende. Dat vraagt om een multidisciplinaire aanpak. Vanaf het moment dat je vermoedens hebt dat er iets aan de hand is, moet je zorgen dat je je waarnemingen vastlegt in een dossier en deze bespreekt met collega's. Onderzoek of collega's je zorg delen of misschien juist een heel ander kind zien. De heftige emoties die kindermishandeling kunnen veroorzaken, zorgen soms namelijk voor een eenzijdige waarneming en een tunnelvisie op de situatie. Bespreek je zorgen ook in een vroeg stadium met de leerling en de ouders. Benoem daarbij wat je hebt waargenomen en beschuldig niet.

Je kunt voor advies in dit proces altijd contact opnemen met het Advies en Meldpunt Kindermishandeling (AMK). Met dat advies ga je zelf aan de slag, uiteraard met hulp van je collega's. AMK onderneemt bij een advies dus geen actie naar het gezin. Als na overleg blijkt dat er geen andere mogelijkheden zijn, kun je een melding doen. Dat betekent dat het AMK de situatie van het gezin zal onderzoeken door met ouders, kind en betrokken professionals te praten. Het AMK is bereikbaar op het landelijke nummer 0900-123 123 0.

Contact met ouders

De lastigste stap in het begeleidingsproces van kinderen die mishandeld worden, is zonder meer het contact met ouders. Het maakt de ontdekker van mishandeling vaak angstig en onzeker. Als je in staat bent het contact niet te zien als een aanklacht, maar als een aanbod voor hulp, wordt de spanning vaak al minder. Ouders die mishandelen moet je dus niet de les lezen.

Ook tegen kinderen moet je voorkomen dat je de rol van de betere ouder op je neemt en zegt hoe vreselijk het allemaal is wat papa en/of mama doen. Daarmee help je het kind alleen maar verder de afgrond in. Er is namelijk vooral de wens dat de mishandeling stopt. Voor alle randverschijnselen die het openbaar worden van de mishandeling teweeg brengt, is het kind juist bang. De mishandeling kan alleen stoppen door op constructieve

Een fragment uit het boek 'Mishandelde kinderen aan het woord' van Danielle Vogels, dat verschijnt tijdens het symposium Kinder mishandeling en school

"Ik vond het leuk op school. Daar waren vertrouwde mensen. Ik genoot van momenten dat mijn moeder er niet was en ik een beetje mezelf kon zijn, maar ik was ook erg vervelend. Echte vriendjes had ik niet. Ik maakte veel ruzie en sloeg iedereen in elkaar. Ik weet niet waarom. Mijn moeder ging naar mijn school en pakte die mensen helemaal in. Mijn juffen hadden niet in de gaten dat er met ons iets niet klopte. Daar konden zij niks aan doen. Ze zagen alleen een moeder met vier kinderen die zei dat ze probeerde het goed te doen. Als er andere mensen bij waren deed ze aardig tegen ons. Ze was heel slim. Ze sloeg niet zo dat je bloed kreeg en de blauwe plekken zaten vaak onder mijn kleren. Ik heb het er op school nooit over gehad, omdat mijn moeder zei: "Je praat niet over dingen die in huis gebeuren." En omdat ik toen dacht dat het normaal was." (Uit het hoofdstuk van Aaron)

Blijf oog houden voor de onlosmakelijke verbinding tussen ouders en kind en geef daar erkenning voor. Alleen als je het gevoel kunt geven dat je iedereen ziet, zien de anderen jou ook en nemen ze je serieus. Echt waar!

Is deze aanpak (nog) een stap te ver voor u of is de situatie er te ernstig of acuut voor? Beperk je dan tot het bespreekbaar maken van je zorgen om vervolgens door te verwijzen naar (externe) hulpverlening. Natuurlijk kun je ook een melding doen bij het AMK, bijvoorbeeld als ouders de ernst van de situatie ontkennen of weigeren mee te werken.

Meer weten?

Op woensdag 23 april organiseert Congres Content in samenwerking met Ortho Consult en het Advies en Meldpunt Kindermishandeling (AMK) het middagsymposium 'Kindermishandeling en school'. Meer info of inschrijven op www.congres-content.nl

In dit artikel beschrijf ik kindermishandeling waarin een of beide ouders verantwoordelijk zijn. Er is echter ook sprake van kindermishandeling als an-

dere volwassenen vanuit een onafhankelijkheidspositie (leerkracht, stiefvader, huisarts, etc.) kinderen schade toebrengen. Deze dadergroep blijft in dit artikel buiten beschouwing.

Ivo Mijland werkt als onderwijstrainer voor zijn eigen trainingsbureau (www.consult-content.nl) en schrijft als publicist voor zijn eigen tekstbureau (www.duotekstburo.nl).

Signalen die ouder(s) afgeven:

- veel negatieve persoonsgerichte feedback geven;
- onverschillig zijn over het welzijn van het kind;
- het kind onnodig onder druk zetten op het gebied van schoolprestaties;
- niet komen opdagen tijdens ouderavonden;
- onbegrijpelijke eisen stellen aan hun kind;
- regelmatig verhuizen;
- over de 'boze buitenwereld' klagen;
- ruzie maken tijdens de ouderavond;
- een moedeloze indruk maken;
- beschuldigend praten over de aanpak op school.

wijze hulp aan te bieden. Blijf daarbij ver weg uit de dramadriehoek. Ga niet aanklagen of redden, maar biedt alleen hulp, ook aan de daders. Klaag je ouders aan en beschuldig je ze krachtig, dan is er de kans dat het kind opnieuw als slachtoffer de klappen moet opvangen. Als je in staat bent meerzijdig partijdig te reageren, bied je het kind pas echte hulp. Geef erkenning aan iedereen – zelfs aan de daders (vaak lukt dat door het gezin van herkomst van de daders in beeld te brengen) - en laat in je hele basishouding zien dat je er alle vertrouwen in hebt dat er betere tijden komen. Ga geen gedetailleerd onderzoek doen naar de wijze van mishandeling, maar breng dader en slachtoffer bij elkaar en laat ze zeggen welk gevoel er overheerst.